

KONSTANTĪNA JEZOVILOVA (1893–1946) DARBĪBAS ANALĪZE LATVIJĀ (1919–1934)

MILANA DRUGOVEIKO

Bc. hist., Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes maģistrante,
Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva Dokumentu pieejamības un
izmantošanas nodaļas galvenā arhīviste
E-pasts: milana.drugoveiko@arhivi.gov.lv

ANOTĀCIJA

Konstantīna Jezovilova (1893–1946) darbība bija vērsta uz Latvijas baltkrievu minoritātes nacionālās pašapziņas veicināšanu. Rakstā analizēta Konstantīna Jezovilova darbība Latvijā parlamentārajā posmā, kad tās rezultātā Latvijā izveidojās vairākas baltkrievu kultūras biedrības, baltkrievu minoritātes izglītības pārvalde, baltkrievu politiskā partija, kā arī sniegts būtisks ieguldījums sabiedrības izpratnē par Baltkrievijas un baltkrievu pašnoteikšanās vēsturi. Viņa darbība rada būtisku priekšstatu par vienu no lielākām minoritātēm Latvijā parlamentārajā posmā. Ņemot vērā Konstantīna Jezovilova sabiedriski politisko darbību kopš 1919. gada, viņa mērķis bija panākt savas etniskās dzimtenes nacionālo neatkarību, kas sarežģīja valsts un minoritāšu politiku.

Atslēgvārdi: Latvijas iekšpolitika, minoritāte, baltkrievi, pašapziņa.

IEVADS

Baltkrievu minoritātes attīstība Latvijas teritorijā piedzīvoja zināmas grūtības. Lai gan pēc 1918. gada vairākas nacionalitātes Latvijā ieguva minoritātes statusu, baltkrievu minoritātes attīstība bija apgrūtināta salīdzinājumā ar citām minoritātēm. To apliecina statistikas materiāls par tautas skaitīšanām Latvijā laikposmā no 1920. gada līdz 1935. gadam. Pirmkārt, tas ir saistīts ar baltkrievu minoritātes augstu analfabētisma līmeni un salīdzinoši zemu nacionālās pašapziņas līmeni, kas izskaidro Latvijas baltkrievu pasivitāti sabiedriski politiskajā darbībā Latvijā līdz 1918. gadam.

Otrkārt, ņemot vērā reliģiskā faktora nozīmi sabiedrībā līdz pat 20. gs. pirmajai pusei un baltkrievu minoritātes reliģisko nevienlīdzību, iespējams skaidrot baltkrievu minoritātes saliedētības kavēšanos. Tas radīja zināmas grūtības veidot kopējo sapratni par savas minoritātes būtiskajiem attīstības jautājumiem. Treškārt, pēc Pirmā pasaules kara, izveidojoties vairākām nacionālajām valstīm, kas sniedza finansiālu palīdzību citās valstīs dzīvojošiem savas tautības pārstāvjiem, baltkrievi neguva atbalstu ārpus dzīvojošās valsts teritorijas. Baltkrieviem politiskās nestabilitātes rezultātā neizveidojās sava neatkarīga, nacionāla valsts, kas neapšaubāmi bija viens no baltkrievu minoritātes politiskās, kultūras un izglītības attīstības grūtību iemesliem. Līdz ar to, piedzīvojot dinamiski straujo politisko aktivitāti pēc 1918. gada, baltkrievu minoritāte nonāca konfliktsituācijā ar citām Latvijā dzīvojošām minoritātēm. Tādēļ var apgalvot, ka jebkuras minoritātes attīstības dinamiku noteica tās konkurētspējas cīņa ar citām minoritātēm par savām sabiedriski politiskajām tiesībām. Minoritāšu identitātes veidošana veicināja gan Latvijas Republikas politisko attīstību, gan nacionālo minoritāšu iespēju veidot un attīstīt savu kultūru, valodu un vērtību sistēmu. Tomēr konflikts starp minoritātēm un valsti kopumā bija neizbēgams process, jo nacionālās intereses nemitīgi sadūrās ar minoritāšu interesēm.

Viens no nozīmīgākiem un pazīstamākiem baltkrievu politiķiem un kultūras darbiniekiem – skolotājs un publicists Konstantīns Jezovitovs (1893–1946) – dzimis 1893. gadā Daugavpilī (LNA-LVVA, 2996–9–13137, 4. lp.). Ieguvis pedagoģisko izglītību Vitebskā, viņš iesāka savu profesionālo darbību, bet 1915. gadā tika evakuēts uz Vitebsku. Uzreiz pēc 1915. gada viņš iesaistījās cīņā par Baltkrievijas neatkarību, vadot baltkrievu militārās vienības. Konstantīns Jezovitovs piedalījās Baltkrievijas Tautas Republikas pasludināšanā, bija tās Centrālās padomes biedrs (LNA-LVVA, 5213–16–16514, 7. lp.). Pēc Baltkrievijas Tautas Republikas misijas izbeigšanas Konstantīns Jezovitovs atgriezās Latgalē un pievērsās baltkrievu minoritātes politiskās darbības organizēšanai politikas, izglītības un kultūras jomā. Latvijas baltkrievu sabiedriski politiskā darbība Latvijā starpkaru periodā kopumā ir pētīta, tomēr atsevišķi Konstantīna Jezovitova darbība līdz šim nav aplūkota. Plašāka informācija pieejama kolektīvajā monogrāfijā “Latvija–Belarus’ 1918–2018” (Koroljov et al. 2018), kur Konstantīna Jezovitova darbība ir apskatīta no baltkrievu minoritātes vēstures perspektīvas, nepievēršot uzmanību atsevišķiem viņa darbības aspektiem.

Raksta mērķis ir sniegt vērtējumu Konstantīna Jezovitova darbībai baltkrievu minoritātes pašapziņas veicināšanā Latvijā starpkaru periodā, balstoties uz Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva nepublicētajiem dokumentiem. Pētījuma hronoloģiskās robežas saistītas ar Baltkrievijas Tautas Republikas pārstāvju darbības sākumu Latvijas teritorijā no 1919. gada, kas iezīmē Latvijas baltkrievu politiskās darbības sākumu, līdz

Kārļa Ulmaņa īstenotajam valsts apvērsumam 1934. gadā. Pēc Kārļa Ulmaņa apvērsuma Konstantīna Jezovitova darbība tika būtiski ietekmēta sakarā ar Politiskās pārvaldes pastiprinātu uzmanību un mēģinājumiem meklēt pierādījumus viņa sadarbībai ar Padomju Savienību. Izvēlētā tēma ir būtiska un zinātniski aktuāla, jo Konstantīna Jezovitova darbības izpēte ļauj pilnveidot priekšstatus par minoritāšu darbībām un to savstarpējiem kontaktiem, kā arī veicina izpratni par politisko vidi Latvijā starpkaru periodā.

KONSTANTĪNA JEZOVITOVA DARBĪBA BALTKRIEVIJAS TAUTAS REPUBLIKAS MILITĀRI DIPLOMĀTISKAJĀ MISIJĀ (1919–1920)

1919. gadā Latvijā savu militāri diplomātisko misiju izvērša Baltkrievijas Tautas Republikas pārstāvji sakarā ar aktīvo karadarbību Baltkrievijas teritorijā. Viņu darbībā iespējams identificēt šādas funkcijas: militārās funkcijas nodrošināšana, robežu jautājuma aktualizēšana, pilsonības jautājumu risināšana, kā arī diplomātiskās misijas nodrošināšana (Jēkabsons 1996, 35–41). Lai gan Konstantīna Jezovitova darbība Baltkrievijas Tautas Republikas militāri diplomātiskajā misijā nebija saistīta ar baltkrievu minoritātes interešu aizstāvību, tomēr tā sniedz vērā ņemamu pamatojumu viņa aktivitātēm pēc misijas beigšanas un pēc Baltkrievijas Padomju Sociālistiskas Republikas izveides.

Konstantīns Jezovitovs tika izvirzīts par Baltkrievijas Tautas Republikas diplomātisko pārstāvi Latvijā. Viņa uzdevumos ietilpa tādu diplomātisko jautājumu risināšana ar Latvijas valdību kā, piemēram, ebreju pāriešana Baltkrievijas Tautas Republikas pilsonībā (LNA-LVVA, 2574–2–3, 80.–88. lp.), lai izvairītos no karadienesta, vai Bulaka-Bulahoviča armijas stāvoklis Latvijas un Igaunijas teritorijā (LNA-LVVA, 2574–2–3, 8.–11., 29.–33. lp.). Tomēr viens no svarīgākajiem uzdevumiem bija panākt Baltkrievijas Tautas Republikas atzīšanu *de iure*, kā arī veidot diplomātiskās attiecības ar potenciālo kaimiņu Latviju (Jēkabsons 1996, 35–41). Līdz ar to, jau sākot ar 1919. gadu, iespējams apliecināt Konstantīna Jezovitova darbības motīvus, kas bija vērsti uz baltkrievu politiskajām pašnoteikšanās iespējām un vēlmi pēc neatkarīgas nacionālas valsts. Īpaši šis faktors atspoguļojas diplomātiskās sarakstēs, aktualizējot Baltkrievijas Tautas Republikas militāri diplomātiskās misijas pretenzijas uz Daugavpils un Ilūkstes apriņķi 1920. gadā. Tieši robežu jautājuma risināšana atklāj būtisku aspektu Latvijas un Baltkrievijas Tautas Republikas attiecībās, jo pat pēc militāri diplomātiskās misijas pārtraukuma 1920. gadā Latvijas valdība turpināja piesardzīgi izturēties pret baltkrievu aktivitātēm Latgalē.

1920. gadā Latvija atbildēja uz Baltkrievijas Tautas Republikas militār-diplomātiskās misijas izteikto pretenziju uz Daugavpils, Rēzeknes, Ludzas

teritoriju. Latvijas valdība puda nostāju, ka Latgales teritorija “ne tikai etnogrāfiski, bet arī vēsturiski jau kopš Livonijas laikiem” ir pieskaitāma pie Latvijas teritorijas (LNA-LVVA, 2574–2–3, 21.–23. lp.). Latvijas valdībai bija stingra nostāja, ka Latgales robežas pieder Latvijas teritorijai, īsumā izklāstot Latgales pašnoteikšanās tiesības. Baltkrievijas Tautas Republikas pretenzijas uz Latgales, īpaši Daugavpils apriņķa, teritoriju nav nepamatotas, ņemot vērā, ka Latgali apdzīvoja vairākas nacionālās grupas (LNA-LVVA, 2574–2–3, 21.–25. lp.).

Konkrētu Latvijā dzīvojošo baltkrievu skaitu sniedz trešā tautas skaitīšana Latvijā 1930. gadā, kad tiek salīdzināts baltkrievu dzīvojošo skaits Latvijā 1920., 1925. un 1930. gadā, norādot, ka baltkrievu skaits Latvijas teritorijā 1920. gadā veidoja 75 630 baltkrievu tautības piederīgo. Baltkrievi lielākoties apdzīvoja Daugavpils apriņķa dienvidu daļu un Ilūkstes apriņķa austrumu daļu (Trešā tautas skaitīšana Latvijā 1930, 63). Tomēr jāatzīmē, ka Latvijas un Baltkrievijas robežas 1920. gada janvārī atradās kara zonā, tāpēc nebija iespējams sākt risināt robežu jautājumu, kas bija atkarīgs ne tikai no Baltkrievijas Tautas Republikas un Latvijas, bet arī no Polijas viedokļa uzklaušanās (LNA-LVVA, 2574–2–3, 22. lp.). Latgales jautājums bija aktuāls visu starpkaru posmu ne tikai baltkrievu, bet arī poļu un krievu minoritātei, īpaši *tuteišu* faktora dēļ, kuriem nav skaidras nacionālās pašidentitātes (Richmond 1995, 309). Minētais piemērs skaidri parāda turpmāko Latvijas un baltkrievu minoritātes attiecību raksturu. Kaut arī nav atrodami pamatoti apliecinājumi baltkrievu mēģinājumiem pievienot Latgali Baltkrievijai, tomēr, balstoties uz LNA LVVA nepublicētiem dokumentiem, var secināt, ka Latvijas valdība starpkaru periodā īpašu uzmanību pievērsa tieši notikumiem Daugavpils un Ilūkstes apriņķī (LNA-LVVA, 2574–2–3; LNA-LVVA, 3235–1/22–689; LNA-LVVA, 3235–1–1527; LNA-LVVA, 3235–2–4630; LNA-LVVA, 3235–2–4752; LNA-LVVA, 3235–2–6341).

KONSTANTĪNA JEZOVILOVA DARBĪBAS ASPEKTI LATVIJĀ LĪDZ 1925. GADAM: BALTKRIEVU KULTŪRAS UN IZGLĪTĪBAS VEICINĀŠANA

Pēc Latvijas neatkarības pasludināšanas baltkrievi Latvijā sāka veidot vairākas baltkrievu skolas un biedrības. Tas norāda uz baltkrievu valodas un citu baltkrievu kultūras komponentu nozīmīgumu jau starpkaru posma sākumā Latvijā. LNA LVVA glabājas ļoti plašs dokumentu klāsts par baltkrievu izglītības iestāžu izvērstu darbību. Mazākumtautību izglītības pārvaldes darbība norāda, ka tā bija ne tikai izglītības sistēmas kontrolējoša institūcija, bet arī viena no galvenajām baltkrievu sabiedriskās dzīves koordinātorēm, kurā liela loma bija Konstantīnam Jezovitovam. Viņš atzīmē,

ka baltkrievi jau ap 1923. gadu bija izveidojuši sekmīgu skolu tīklu, bet nacionālās izjūtas padziļināšana jaunradītās skolās un viņu pielīdzināšana Latvijas kultūras līmenim ir augstākā baltkrievu minoritātes prioritāte (LNA-LVVA, 2750–1–25, 28. lp.).

Konstantīns Jezovitovs aktīvi piedalījās arī dažādu baltkrievu veidoto biedrību darbā, nereti būdams to līderis. 1925. gadā tika izveidota baltkrievu biedrība “Belorusskaja hata” (LNA-LVVA, 2750), kas bija nozīmīgākā baltkrievu kultūras biedrība pēc “Bat’kovshinas” darbības pārtraukuma. K. Jezovitovs biedrībā “Belarusskaja hata” uzņēmās aktīvu dalību un ar tās palīdzību mēģināja atjaunot savu darbību Baltkrievu Izglītības pārvaldē. Savukārt pēc 1930. gada Konstantīns Jezovitovs aktīvi piedalījās Baltkrievu teātra biedrības, Baltkrievu jaunatnes biedrības (LNA-LVVA, 3235–5–1618) un Baltkrievu zinātniskās pētišanas biedrības darbā (LNA-LVVA, 3235–6–196). Baltkrievu biedrību darbība Latvijas starpkaru posmā ir jo īpaši svarīga, lai izvērtētu ne tikai minoritāšu attieksmi pret Latvijas valdību, bet arī Latvijas valdības nostāju pret minoritāšu politiku parlamentārisma posmā, kad Latvijas valdības attieksmi pret baltkrievu minoritāti iespējams raksturot kā neviennozīmīgu. Baltkrievu minoritātes un Latvijas valdības attiecības sāka krasi pasliktināties pēc 1924. gada, kad vairāki baltkrievu inteliģences pārstāvji tika vainoti sadarbībā ar Padomju Savienību (Kazachenko 2012, 29–42; Korotkova 2020, 47–57). Tomēr Baltkrievu tiesas prāva nebija vienīgais konflikts starp Latvijas valdību un baltkrievu minoritāti, bet 1924. gadā tika sasniegts augstākais konflikta punkts.

Konfliktēja arī poļi un baltkrievi. Pirmās liecības par konfliktu starp poļiem un baltkrieviem spilgti iezīmējās 1921. gadā Daugavpils apriņķa Pustiņas pagastā. Daugavpils rajona Politiskās apsardzības pārvalde veica Pustiņas pagasta baltkrievu skolu skolotāju un vecāku pratināšanu. Izmeklēšanas rezultātā atklājās, ka baltkrievu skolotāji atsakās mācīt bērniem latviešu valodu un visi mācību priekšmeti tiek pasniegti baltkrievu valodā, jo Pustiņas pagasts drīz tiks pievienots Baltkrievijai (LNA-LVVA, 3235–2–1527, 7. lp.). Īpaši jāatzīmē, ka šādas liecības sniedza poļu minoritāšu pārstāvji, savukārt baltkrievu skolotāji noliedza jebkādas sniegtās liecības par pretvalstiskām darbībām, skaidrojot, ka pagastā ir radies saspīlējums starp poļiem un baltkrieviem. Šīs lietas sakarā pirmo reizi Konstantīns Jezovitovs tika turēts aizdomās par pretvalstisko darbību. Par pamatu pretvalstiskām darbībām tika uzskatītas Pustiņas pagastā atrastās mācību grāmatas baltkrievu valodā, ko skolotāji saņēma no Baltkrievu skolotāju biedrības priekšsēdētāja Konstantīna Jezovitova. Spriežot pēc dokumentiem, detalizētāka izmeklēšana netika izvēsta.

Baltkrievu izglītības iestāžu skaits nekad nenasniedza vēlamus skaitļus, piemēram, 1922. gada decembrī Daugavpilī notika baltkrievu skolotāju konference, kurā aktualizēja problēmu par zemu baltkrievu skolu skaitu Latvijā.

Uz 70 000 baltkrievu iedzīvotāju bija tikai 52 skolas, kamēr citām Latvijā dzīvojošām minoritātēm izglītības iestāžu bija daudz vairāk (Jeger-Freimane 1923, 205–206).

KONSTANTĪNA JEZOVILOVA DARBĪBA LATVIJĀ (1924–1934): POLITISKAIS ASPEKTS

1924. gadā notika “Baltkrievu prāva”, kas bija vērsta pret Konstantīnu Jezovitovu un citiem baltkrievu minoritātes inteliģences pārstāvjiem. Par pamatu kalpoja it kā Kapiņu pagasta skolā atrasta ģeogrāfiskā karte, kur Ludza, Krāslava, Ilūkstes apriņķis bija iezīmēti Baltkrievijas sastāvā. Jezovitovu un citas iesaistītas personas apvainoja separātismā un pretvalstiskajā darbībā. 1921. gadā Daugavpils apriņķa priekšnieks atzīmēja, ka baltkrievu separātiskā kustība savu darbību sākusi 1921. gadā ar biedrības “Tēvija” (baltkr. *Бацькаўшчына*) dibināšanu, tās lideris bijis Konstantīns Jezovitovs. Tika uzskatīts, ka baltkrievi vēloties panākt savas nacionālās valsts izveidi, kura apvienotu visas baltkrievu apdzīvotās teritorijas no Latvijas, Polijas un Baltkrievu Padomju Sociālistiskās Republikas (Kazachenko 2012, 31). Baltkrievu prāva radīja tālākejošas sekas, kas atspoguļojās baltkrievu skolu mazināšanā, kā arī bija viens no iemesliem, kādēļ 1930. gada un 1935. gada tautas skaitīšanas datos ir strauji mazinājies baltkrievu skaits.

LNA LVVA dokumenti liecina, ka pēc 1925. gada Latvijas drošības institūcijas sāka pievērst pastiprinātu uzmanību Konstantīnam Jezovitovam. Viņš tika turēts aizdomās par sadarbību ar Padomju Savienības varas iestādēm, un tas liecina par vismaz diviem nozīmīgiem aspektiem. Pirmkārt, par Padomju Savienības interesēm baltkrievu sabiedroto meklēšanā Latvijā. Otrkārt, vairāku arhīvu dokumentu analīze rāda, ka, neskatoties uz priekšstatu par Jezovitova propadomju noskaņojumu, šie kontakti viņam vismaz līdz 20. gadu vidum bija uzspiesti un nevēlami, un skaidrojami kā viņa mēģinājumi īstenot neatkarīgāku politiku (LNA-LVVA, 3235–6–196, 2.–293. lp.). Par to liecina, piemēram, tas, ka 1926. gadā tika izveidota Baltkrievu vēlēšanu biedrība, kuras īstenotās aktivitātes neapmierināja padomju varas iestādes (Korotkova 2020, 47–58).

Cits būtisks aspekts Konstantīna Jezovitova darbības pētniecībā atspoguļojas dokumentos no Politiskās policijas pārvaldes fonda (LNA-LVVA, 3235). Šī fonda apjomīgais dokumentu klāsts liecina par Konstantīna Jezovitova ietekmes sfēru. Viņa galvenie uzdevumi saistījās ar baltkrievu minoritātes kultūras autonomiju, izglītības iestāžu tīklu veidošanu un politisko tiesību aizstāvēšanu. Tieši pēdējais aspekts ir visnozīmīgākais Konstantīna Jezovitova uzskatu ģenēzē. Galvenokārt tas bija saistīts ar nebeidzamiem

konfliktiem starp baltkrievu un poļu minoritāti. Konstantīns Jezovitovs uzskatīja, ka baltkrievu minoritātes ietekmes paplašināšanos ierobežoja krievu un poļu minoritāte, kas nereti par ietekmes faktoru izmantoja katoļu ticību vai pareizticību, īpaši apzinoties *tuteišu* faktoru Latgalē. Savā lūgumā neizraidīt viņu kopā ar sievu Matildi Jezovitovu no Latvijas, kā arī atbrīvot no ieslodzījuma Rīgas Centrālcietumā 1930. gadā viņš atzīmēja, ka, neskatoties uz dažādiem starpminoritāšu konfliktiem, Latvijas sabiedrībai un valdībai nepieciešams izprast konfliktu istos cēloņus, risināt tos un atbalstīt baltkrievu minoritāti (LNA-LVVA, 3235–2–4630, 56. lp.). Konstantīns Jezovitovs uzskatīja, ka piesardzīgi ierobežojoša politikas īstenošana pret Latvijā dzīvojošām minoritātēm nespēja izveidot starpminoritāšu un valsts dialogu. Tieši minoritāšu kultūras attīstības autonomija varētu šo trūkumu atsvērt un palīdzēt valstij darboties bez iekšējiem konfliktiem (LNA-LVVA, 3235–2–4630, 50.–55. lp.).

SECINĀJUMI

Konstantīna Jezovitova darbība Latvijā starpkaru periodā spilgti demonstrē vispārējo situāciju valstī un minoritāšu sabiedriskā stāvokļa dinamiskās izmaiņas. Viņa sabiedriski politiskie uzskati aptvēra vairākas laikmetam svarīgas norises. Ņemot vērā visus iepriekš analizētos procesus, var apgalvot, ka Konstantīna Jezovitova loma baltkrievu nacionālās pašapziņas veicināšanā bija nozīmīga un atspoguļojas visās viņa darbības jomās jau kopš 1919. gada.

Viņa darbība baltkrievu skolu tīklu izveidošanā liecina par baltkrievu kultūras komponentu aktualitāti, īpaši Latgales teritorijā. Konstantīna Jezovitova darbību gan skolu ēku meklēšanā, gan arī mācību līdzekļu piegādē atspoguļo arī skolotāju ziņojumi 20. gadu sākumā. Baltkrievijas vēlētāju biedrības dibināšanā atspoguļojas baltkrievu minoritātes spēja konkurēt ar krievu, un jo īpaši poļu, minoritāti politiskos procesos. Galu galā kultūras darbības joma pierāda Konstantīna Jezovitova klātesamību visās baltkrievu kultūras norisēs, kuru viens no primāriem mērķiem bija uzturēt un palielināt baltkrievu minoritātes nacionālās pašapziņas līmeni, jo īpaši sarežģītā nacionālā jautājumā Latgales teritorijā. Vienlaikus Konstantīna Jezovitova darbība norāda uz Latvijas valdības minoritāšu politikas nespēju pilnībā nodrošināt iespēju Latvijā dzīvojošajām minoritātēm attīstīt savu sabiedriski politisko darbību. Turklāt viņa darbība uzskatāmi demonstrē arī valstiskās apziņas veidošanos sabiedrībā, jo visu laiku Konstantīnu Jezovitovu nodarbināja jautājums par savas etniskās dzimtenes neatkarību. Tas arī izskaidro viņa politisko motīvu klātesamību visās aktivitātēs Latvijā parlamentārajā posmā.

SAĪSINĀJUMI

LNA-LVVA – Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA

NEPUBLICĒTIE AVOTI

Ārlietu ministrijas austrumu nodaļas sarakste ar Baltkrievijas Tautas Republikas diplomātiskiem pārstāvjiem diplomātiskos un militāros jautājumos, baltkrievu pārstāvju piesūtītie materiāli par politisko stāvokli Baltkrievijā [franču val., latviešu val., baltkrievu val.], 1920. *Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs* (Rīga, turpmāk: LNA-LVVA), 2574–2–3.

Izglītības ministrija, Baltkrievu izglītības pārvalde. Sarakste ar laikrakstu un žurnālu redakcijām par baltkrievu izglītības un nacionālās kustības jautājumiem [latviešu val., krievu val.], 1922.–1924. LNA-LVVA, 2125–5–105.

Latvijas baltkrievu teātra biedrība, Daugavpils nodaļas dokumenti [latviešu val., krievu val., baltkrievu val.], 1939. Rīga, LNA-LVVA, 1747–1–25.

Latvijas Saeimas, pilsētu, apriņķu un pagastu pašvaldību baltkrievu vēlētajū biedrība [latviešu val., krievu val., baltkrievu val.], 1925.–1926. LNA-LVVA, 3009–1–3502.

Politiskās policijas pārvalde, Baltkrievu teātra biedrība [latviešu val.], 1936. LNA-LVVA, 3235–5–255.

Politiskās policijas pārvaldes izziņa par K. Jezovītovu un M. Jezovītovu [latviešu val., krievu val.], 1930.–1931. LNA-LVVA, 3235–2–4630.

Politiskās policijas pārvaldes politiskās pārvaldes ziņojumi [latviešu val.], 1928. LNA-LVVA, 3235–1/22–689.

Politiskās policijas pārvaldes lieta par baltkrievu skolotāja nodarbošanos ar aģitāciju Pustiņas pagastā [latviešu val.], 1921. LNA-LVVA, 3235–1–1527.

Politiskās policijas pārvaldes lieta par darbību nelegālā politiskā baltkrievu grupā: Konstantīns Jezovītovs, Kazimirs Mežeckis, Grigorijs Pligavko [latviešu val.], 1936.–1937. LNA-LVVA, 3235–2–6341.

Politiskās policijas pārvaldes lieta par baltkrievu kustības dalībnieka Konstantīna Borisa d. Jezovītova aicinājumu panākt Baltkrievijas autonomiju [latviešu val.], 1925.–1926. LNA-LVVA, 3235–2–4752,

Rīgas baltkrievu izglītības biedrības “Belorusskaja hata” avižu ziņas par baltkrievu skolām [latviešu val.], 1922.–1924. LNA-LVVA, 2750–1–25.

Sarakste ar LR Kara ministriju, Baltkrievijas emigrantu valdību u. c. par zaldātu vervēšanu emigrantu armijām, Latvijas armijas virsnieku pārvietošanu u. c. [franču val., latviešu val., baltkrievu val.], 1919. LNA-LVVA, 2570–2–3.

Tautas labklājības ministrijas Sabiedriskās aizgādības departaments, Konstantīna Jezovītova pensijas dokumenti [latviešu val.], 1940. LNA-LVVA, 5213–16–16514.

RAKSTI PERIODIKĀ

Jeger-Freimane, P. 1923. Baltkrievu skolotāju konference. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, 2, 200–206.

LITERATŪRA

Apine, I., 1992. *Baltkrievi Latvijā*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts.

Ezavitay, K., 1923. *Stanovisha belaruskaje sholy y Latvii*. Vilņa: Drukarnja S. Bekkera.

- Jēkabsons, Ē., 2001. Baltkrievi Latvijā 1918.–1940. gadā. *Latvijas Vēstures Institūta žurnāls*, 4, 104–133.
- Jēkabsons, Ē., 1996. Latvijas un Baltkrievijas Tautas republikas attiecības (1919–1920). *Latvijas Arhīvi*, 12, 35–41.
- Jezovitovs, K., 1923. *Par baltkrieviem un lielkrieviem Latvijā*. Rīga: Baltkrievu izdevniecība, 15.
- Jezovitovs, K., 1928. Baltkrievi Latvijā. Bilmans, A. (red.). *Latvijas Republika desmit pastāvēšanas gados*. Rīga: Golts un Jurjans.
- Kazachenko, K., 2012. Belarusskij process v Latvii: obvinenije, opravdanije, nakazanije. Koroljov, M. G., eds. *Latyshi I belorusy: vmeste skvozj veka. Sbor nauchyh statej*. Minsk: RIVSH, 29–4.
- Korotkova, D., 2020. Poiski sojuznika. Kontakty sovetskih diplomatov v Latvii s K. B. Jezovotovym v 1925–1926 gg. *Slavjanskij mir v tretjem tysjacheletii*, No. 1–2, 47–58.
- Richmond, Y., 1995. *From Da to Yes: understanding the East Europeans*. United States of America: Intercultural Press.
- Skujenieks, M., 1930. *Trešā tautas skaitīšana Latvijā 1930. gadā*. Rīga.

ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF KONSTANTIN JEZOVITOV (1893–1946) IN LATVIA FROM 1919 TO 1934

MILANA DRUGOVEIKO

BA in History, MA student at the University of Latvia, main archivist at the Division of Documents Accessibility and Use, National Archives of Latvia, Latvian State History Archives

E-mail: milana.drugoveiko@arhivi.gov.lv

ABSTRACT

The efforts of Konstantin Jezovitev (1893–1946) were aimed at promoting the national self-conscience of the Latvian Belarusian minority. The article analyses the activities of Konstantin Jezovitev in Latvia at the parliamentary stage. As a result of the activities of Konstantin Jezovitev, several Belarusian cultural associations, a Belarusian minority education administration, a Belarusian political party, as well as an important contribution to the community's understanding of the history of self-determination of Belarusian and the history of Belarus, emerged during the parliamentary stage. His efforts provide an essential picture of one of the largest minorities in Latvia at the parliamentary stage. In view of the public-political activities of Konstantin Jezovitev since 1919, his purpose was to achieve the national independence of his ethnic homeland, which complicated national and minority policies.

Keywords: Latvian domestic policy, minority, Belarusians, self-awareness.

SUMMARY

The article examines the role of Konstantin Jezovitev (1893–1946) in the development of Latvian Belarusian self-awareness in the interwar period. Konstantin Jezovitev expanded his political activity in Latvia since 1919, being the diplomatic representative of the military-diplomatic service of the Belarusian Democratic Republic. Despite the fact that, by 1920, the activities of Konstantin Jezovitev involved the recognition of a Belarusian Democratic Republic *de iure*, not the defence of the rights of the Belarusian minority, based on his activities until 1920, it is possible to understand his goals and position on the question of Belarusian minorities. After the termination of the mission, Konstantin Jezovitev continued to operate in Latvia by updating and defending the rights of the Belarusian minority. His activity demonstrates the formation of statehood in society,

because throughout his entire life he was employed by the question of the independence of his ethnic homeland, which explains the presence of his political motive in all the activities in Latvia during the interwar period. However, in view of the policies of Latvian minorities, inter-minority conflicts and the development of complex Belarusian minority self-awareness, Konstantin Jezovtov and other representatives of the Belarusian minority had to face various difficulties, such as accusations in anti-governmental activities and separatism.

The efforts viewed in the article provide information not only on the activities of the Belarusian minority in Latvia, but also on the unequivocal attitude of the Latvian Government to minorities living in Latvia, including those directed against Belarusians. Considering the difficult situation of minorities in Latvia, which is related to the problem of *tutejszy*, the Belarusians of Latvia had to overcome several conflicts with other minorities living in Latvia, such as Polish or Russians. In general, the activities of the Belarusian minority in Latvia during the interwar period remain amongst the most unassessed processes in the Latvian historiography.